

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 »
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 »
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 szombat utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kérésre visszajáró
 vagy megörökösre nem vállalkozik.

Előzetesek és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 3 fillér.

Hatdu fészek — szabadkőműves fészek.

— A tankerületi főigazgató figyelmébe. —

Igaz ugyan, hogy nem mindenkivel köteles az ember szóba állani, mert sokan nem érdemesek reá, mégis sokszor a kénytelenség késztet különösen oly dolgokra reflektálni, amelyek nem tisztán egy embernek vagy az emberek hiszékenységére alapított vállalatnak magánügyei, hanem az emberiségnek és minden igaz magyar embernek ugyancsak feltétlenül őrizett közkinccsei.

A »Világ« c. lap mindenesetre választhatott volna magának érdemesebb egyént is dicséretére — tőle gyaláztatni dicséret nekem — de ha más igénytelenséggel foglalkozik, nem a magam ügyéről, hanem feltett kincsekről, ifjuságunk lelkületéről lévén szó, igen röviden válaszolhatok cikkére. A »Világ« igen tisztelt cikkirója a névtelenség homályába rejtőzik, miként szokásuk azoknak, akik sötétben bujkálnak. (Elvégre nyit homlokkal a nyilvánosság elé állani, csak jellemes emberek tulajdonsága.)

Abban igaza van a »Világ«-nak, hogy tanítványaimat épen az első ke-

resztényeket ért rágalmak tárgyalása kapcsán figyelmeztettem — mert kötelességem — ama veszélyekre, amelyek romlatlan lelküket környezik, épen a lelkiismeretlen, tudatosan ferdtő, legbecsebb nemzeti tradíciókat sárbatipró rossz sajtó részéről. A »Világ« tehet róla, ha itt említésben részesült. Am cikkirója tudatosan nem mond igazat akkor, midőn azt írja, hogy lépéseket tettem eredménytelenül az iránt, hogy az ifjuságra ráoktrojált lapot szüntessék be. Illetékes helyen még ez ideig e tekintetben egyetlen lépést sem tett m.

Abban, hogy tantárgyamat miként tanítom, egyházi felettes hatóságomon kívül nekem direktívát senki nem szabhat és — Szent István óta — nyugati kultúránk lévén — épen nem irányíthat e tekintetben semmiféle keleti mozgalom. Hanem ahhoz igazán herosztrát-szi perfidia kell, hogy a felekezeti türelem paradicsomának lángpallósu cherubjaként áll föl a »Világ«, amelynek kifejezett célja éppen a felekezeti béke megbontása. Hetedik éve működöm különböző erősen vegyes vallásu helyen, de bátran vizsgálatot kérhetek magam ellen, ami fényesen igazolná, hogy sehol semmi kellemetlenségem nem volt a másoktól igazán csak folytonosan hangoztatott, de

kath. részről mindig tettekben nyilvánuló felekezeti türelem szempontjából. Sőt ellenkezőleg, mindig szívesen fogtam bárkivel kezét ott, ahol pozitív hitet láttam. E körülmény eléggé kilógatja ama bizonyos lólábat, amely felekezeti türelem örve alatt a sötétben huhogó baglyok odujából felénk kandikál.

Nem védelmemre, hanem az ügy érdekében ennyit a »Világ«-nak.

*

Volna azonban pár nyílt kérdésem a nagyvárad tankerületi kir. főigazgató urhoz, akinek bizonyára nincs tudomása olyan dolgokról, amelyek az ő megkerülésével történnek a vezetése alatt álló kerület egyik intézetében.

Privát meggyőződésekhez semmi közöm. Ha valaki a legszélsőbb, egész az anarchiáig hajló szociáldemokrata, akit a tegnapi nem emlékező, holnapra nem gondoló elvtelenség vezérel, vagy a keserű körülmények szülte lelkületét ön-maga előtt igazolni akaró istentagadó, aki perverz, dekadens világnézetével mégis katedrara ül, legyen az az ő privát ügye. Azonban a magyar államnak »királyi« jelzővel ékeskedő intézetét kulturális lelkiismeretlenséggel átjatszani teljesen szabadkőműves kézre, már nem

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A kötegyán—tenkei vonat.

A répa meg az idegen forgalom.

Könnyelt szemekkel olvastam, veséig és velőig ható borzalmas szenvedéseit a tenke-kötegyáni vonal részen, és sajtó kebelét osztorom cikkirő ur minden soraiban betűről betűre részt veszek igaz fájdalommal!...

Miként a kínai sárga folyó napsugaras hullámverése szülőanyja a mindent romboló Taifun viharok, mely az utjába akadó minden élőlényt elpusztít vagy vidékeket tesz sivar pusztává — úgy hozta föl igaz fájdalmát keltő panasza tizenöt év óta lelkem mélyén szunnyadó keserveim áradatát; hogy együtt zokogjak önnel, mint e panaszt vonalrész majdnem kiszívott utasa.

Mennyivel boldogabbak voltak őseink, kik a magna diligentia, vagyis sárospataki fordításban a nagy Delizsánc bűpírínákkal preparált kalicájába húzódva dus tanulmányok között tették meg az utat pl. Nagyváradtól Budapestig, örök emlékü, esélyekben pazar körülmények között. Mely utazásnak altája mindjárt a megkezdésénél tekintettel az ember halandóságára, a — végrendelet volt!

Teintettel a kőanyag abban az időben nagy hiányára, kiváló gondossággal a száraztöldei bárka elé kilenctől tizenhárom ló biztosította a céhoz jutni vágyakozót. Hogy az utasnak zenei érzéke is tápot nyerhessen, a lovak

körül legalább ötön az iskola harangtól fogva a jubász pergőig minden rendű csilingelő szerzőm himbálódzott. Ez aztán csinált olyan muzsikát, hogy a kínai császár lakodalmi bandája ehhez képest csak egy árva szunyog zümmögés! A hárfaszólót adta hozzá a kocsis, bakos ostorának olykor-olykor a biztató belekonogása. De természetesen, neki is kellett valami kis szórakozás. De ebből az élvezetből ki is vehette a maga részét, mert Szolnoknál a Tisza mértődeken ki volt öntve és az országut is víz alá került, illetve a »nagy gát«, a mint a közlekedő utakat még Biharban máig is hívja a nép, a melyben magam is egyet értek velők ez elnevezésben, mert legjobb helyen magával hordja a nevét, t. i. gátolja a tovább menésben.

A láthatatlan gát jobboról, balról levert karókkal volt jelezve, hogy hol is kellene lenni a »nagy gát«-nak, ha a víztől látni lehetne.

Igy gyakran félnapig is térdig érő vízben csobogtak a párák a nagy delizsánccal, míg végre szárazföldre juthattak.

A kocsis szelid biztatásának, mely nem durva káromkodás volt, ha nem az ige szelid szavai, gyűl, melyet azonban a legkegyetlenebb ostorpáholás követett — áldozota is volt. Úgy éjtél körül a pestmegyei homok pusztákon a delizsánccal ülők egy nagy bütfenést hallva, kidugják fejüket az ablakon és a kényeszer megállás után rémülten látják, hogy egy ló kibukott! A kocsivezető lesszáll és fejvakarva konstatálja, hogy a lánccsóló (elül a harmadik) minden további gondolkodás nélkül örökre felmondta a szolgálatot!...

A kocsis a helyzet vigasztalanságát közölve az utasokkal, következő kijelentésre fakadt:

— Kérem a t. c. utazó közönséget addig

ismét tovább nem mehetünk, míg én ezt a lovat meg nem nyuzom. — A teremő áldja meg, csak nem ácsorgunk itt a sötét éjszakában, még végez vele?

Sőt akadt olyan gavallér is, a ki azt mondta: — Nézze kocsis én kifizetem a ló bőre árát, azt a négy-öt váltó forintot, csak gyérünk!

— De nem addig van az uram, fortyant föl a kocsis.

— Ha a bőrrivel nem számolok, azt hinné a gazdám, hogy ezt a lovat elloptam vagy elcsaklítottam — hát huz a böcsület? Tizenegy esztendeje szolgálom én Biasini uramat, de eddig hiba nem esett!

Ezzel se s ó, se beszéd, mivel maga a műtétet végrehajtani nem tudta, felült a rudas lóra és elment a legközelebbi faluba, úgy másfél órányira a község házához hivatalos segítséget regviráni a nyuzáshoz.

Mire a hajnal csillag halványodott, meg is érkeztek és a bosszankodó utasok anatomiai élvezetekben gyönyörködhetek álmos képpel és didergő tagokkal!

A műtét bevégezte után a nyers lóbőr a delizsánc tetejére fölterítették s ennek oltalma és menyezete alatt egész békességesen utaztak szép lassan tovább, ha ugyan Rózsa Sándor és társai meg nem állították, hogy:

Hocci a pizt!...

De eltérni látszom az összehasonlítás hevében amaz ígéretemtől, hogy feljajdulása által szívem mely idegét rezdtette meg a panasztott vonalon átélte sorsában.

Utam iránya szintén Tenke volt, az ünnepek legcsaládiasabb estéjére, a karácsony estére. Ez időben nyolc óra után volt megállá-

privát ügy, ehhez a keresztény magyar társadalomnak is van köze. Itt ifjúságról van szó, amelynek becsületes lelkét a legraffináltabb módon megmételyezni a legképtelenebb pedagógiai lelkiismeretlenség.

Tudomásom szerint a középiskolai ifjúságnak kebelésen alakult önképzőkörök célja a tanulók helyes irányu művelése, komoly, az oktatás keretébe vágó tudományokkal való foglalkozás, szóval minden irányzatosságtól ment szellemi nevelés. Ilyen körökből természetesen kiküszöbölve a politika s az oly sokszor hangoztatott utszéi frázis — vallási kérdések feszegetése. Tisztelettel kérdelem akkor, hogy mit keres az ilyen körök asztalain a »Világ« ez az expressis verbis anti katolikus, felekezeti háboruságot szító lap? Igazán megérthetetlen, hogy egy, csak most államosított gimnáziumnak ifjúsága oly rohamosan tett szert modern »fölvilágosodottság«-ra, hogy olvasmányaiul éppen csak a »Világ«-ot, »Nagyvárad Napló«-t s a »Huszádik Század«-ot rendelje meg!

Azt mondja s VKM. által 1896 évi 23583 sz. a. kiadott »Középiskolák rendtartása« 25. §-a: »Minden intézetben tanári felügyelet alatt álló ifjúsági könyvtárt kell berendezni, mely az iskolai oktatással kapcsolatos és azt kiegészítő olvasmányt nyújtson.« Nos, vagy megtartatik a »Rendtartás«, vagy nem. Ha igen, úgy világos bizonyítékai említett olvasmányok ama ténynek, hogy a nagyszalontai állami gimnáziumban olyan irányu oktatást kell kiegészíteni, aminő ama lapoké. Ha pedig nem tartatik meg a »Rendtartás«, akkor kérdelem, hogy minek az?

Alázatos tisztelettel kérdelem azért Vas

pitva az érkezési idő. El is indultunk mi idejében, pedig akkor répa se volt, de Bátor állomáson megrekedtünk. Az egész vonaton az a kevés utas zugolódásán kívül semmi zaj — se tolatás — se ragasztás — semmi, de mi csak állunk rendületlenül, mint a Sion hegye. Végre úgy a türelmetlenségtől, mint különösen kedves rokonomnál tapasztalataiból tudott sziveslátás és kitűnő vacsora után mű uton fejlesztett vágyakozás éhségétől elhomályosuló szemmel feltétek az állomásfőnök kivilágított ablakára hát uramfia mit látok?! Uni sono, a vonat egész személyzete, kezében a pohárral, dicsőíti fent a boldog karácsonyt és osztozik a családi örömben, hogy az éppen akkor meggyújtott karácsonytát, hogy rivalgják körül a kisdedek! Az összes személyzet, még a fűtő is ott volt!...

Rendkívül éhesen, de keresztényi önmegtagadással — megenyhültem! Es elgondoltam, hogy ők is a nehéz munkában családjukat hagyták el talán otthon; igazuk van! Abban a reményben, hogy nehéz most csak sietni, meg nem engedett örömteljes sebességgel haladunk? Rémiósen csalódtam! A gépben a tűz kialudt, petróleumos kóccal élesztgették és hozzá a pruzsli zsebekből kikandikáló cilinderek azt eszközölték, hogy Tenkén az éjtéli mise meg volt. A sült pulyka megégett! a káposztás rétes kőkemény lett — mire megérkeztünk. Nem kerestem a panaszkönyvet, tizenöt éve e keserűvet eltemtettem — de ön fölsirta! Ezért zokogok önnel. A közös sors megbékít, éppen úgy, mint a hittérítő és az uzsorás a szálló asztalánál együvé kerültek, az ügyetlen pincér mindkettejüket leöntötte paradicsom szósszal, mire a hittérítő azt mondta, hogy »Hitte-é ön, hogy ma együtt leszünk a paradicsomban.«

Kacsvinszky Andor.

Bertalan nagyvárad tankerületi főigazgató urat, hogy egy állami tanintézetben, ahol az ifjúság vallásos nevelését törvények nemcsak szabályozzák, hanem a legnagyobb aggodalommal ilyen intézetek élére állított egyének lelkiismereti ügyévé tesszik, megengedhetőnek tartja-e, hogy épen a tekintélyt lábbal tipró, a katolikus lelkületet mélyen sértő, a tanuló ifjúságnál csakis surlódásokra alkalmas szolgáltató lapok forogjanak az ifjúság kezén?

Még egyet! A »Világ«-nak cikke csekélységemet felekezeti türelmetlenségről vádolja. Bátran merem mondani, hogy tanítványaim előtt soha egy szóval sem bántalmaztam a más vallásukat. Alapja a frondörködő feltevésnek az, hogy megtitottam tanítványaimnak (tehát katolikus tanulóknak!) a reformáció ünnepe való részvételt. Ehhez nekem jogom volt. Mert — fájdalom — e napot sokan könnyelműen arra használják föl, hogy üssék a katolikusokat. A jelen esetben is a történetek eljárásomnak adtak igazat. S azért ebben a szellemi vakság miatt árokba jutott jóhiszeműség sem láthat felekezetieskedést.

Hanem eléggé helytelen dolog, hogy állami intézetben ünnepélyt rendeznek iskolai szünettel kapcsolatban a reformáció emlékére. Ez az intézet nem protestáns, hanem állami; az sem áll, amit a Világ ír, hogy növendékeinek tulnyomó része protestáns, mert fele sem az. De ha diákjai közt egy katolikus sem volna, akkor sincs joga egy állami intézetnek a felekezeti jellegű ünnepet rendezni. Különbben nálunk ez is csak szabadkőmives fogás — ütni egyet a katolikusokon. És ezt is alázatos tisztelettel ajánlom a tankerületi kir. főigazgató ur nagybecsü figyelmébe.

Nem tehetek róla, hogy ez a dolog a nagy nyilvánosság elé került. De mert nyilvánosan támadtak, ez az út volt az én kötelességem. A különbség azonban a támadás s az én eljárásom között az, hogy a névtelenül támadó célja volt engemet tanítványaim előtt nagy pedagógiai bölcseséggel pellengérré állítani. De mondhatom eredménytelenül; mert sokkal önállóbbak és műveltebbek tanítványaim, semhogy a »Világ« bujkáló cikkírójától tanuljanak műveltséget, engemet pedig nyílt uton a kötelességtudás s az ifjúságnak — tehát tanítványaimnak is a szeretete vezérelt.

Molnár János,
okl. rk. hittanár.

A szakreferensek Bécsben. Papp Elek és Teleszky János pénzügyminiszeri államtitkárok ma reggel Bécsbe utaztak és délután már megkezdik az osztrák pénzügyminisztérium szakreferenseivel, Wimmer osztályfőnökkel és lovag Thaa udvari tanácsossal a tárgyalásokat, hogy a két pénzügyminiszter és az osztrák magyar bank vezetői között létrejött elvi megállapodások alapján a részleteket kidolgozzák. Ennek a tanácskozásnak befejezése után nyomban érintkezésbe lépnek a közös bank vezetőivel is.

Szóval ma befejeződnek a tárgyalások és Popovics Sándor bankkormányzó már tegnap úgy nyilatkozott, hogy ma estére már félhivatalos kommunikében publikálják, miben is áll a

megállapodás a készfizetések fölvétele és a bankszabadalom meghosszabbítása tárgyában. A királynak is Popovics bankkormányzó fogja bejelenteni, hogy elmúlt a veszedelem. Holnap megy audienciára.

Megerősítik azt a hirt, hogy a két kormány között létrejött kompromisszum a következő:

A mikor az Osztrák-Magyar Bank fináncpolitikai szempontból elérkezettnek látja az időt arra, hogy a készfizetéseket fel keli venni akkor a bank és a két kormány erre vonatkozólag indítványt tesz és a két kormány az indítvánnyal a parlamenthez fordul.

Városov Gyula temetése.

Az ország részvéte.

Tegnap helyezték örök nyugalomra az elhunyt kalocsai érseket, Városov Gyulát. A temetésen az egész ország részvéte megnyilvánult. A temetés rendkívüli impozáns volt. Különösen kimagaslott a temetés keretéből az ország papsága, mely igen nagy számmal volt képviselve.

A temetésen az egyházmegyék fejein kívül igen sok más magasrangú pap is megjelent. A temetés reggel 8 órakor vette kezdetét. A szertartást Csernoch János püspök végezte. A temetési szertartás az érseki palota házi kápolnájában kezdődött, ahol az első beszentelés történt.

A kápolnában a szertartáson csak kevesen jelenhettek meg. Ott voltak Zichy János vallás-és közoktatásügyi miniszter a kormány képviselőjében, Prohászka Ottokár, Fetser Antal, Kohl Medárd, Boromissza Gyula.

A kápolnából a koporsót az apácák templomába vitték, ahol requiem volt. A misén jelen voltak a fentiekben kívül a kalocsai, esztergomi, nagyvárad, csanádi egyházmegyék képviselői, akik a koporsót kísérték.

A gyászmisét az absolutio követte, melyet Csernoch János, Fetser Antal és Prohászka Ottokár végeztek. Absolutio után a koporsót a papság vette vállaira és így vitték át a székesegyház ujonan készített kriptájába.

A gyászmenetet mind nőtt valóságos emberáradat kísérte. Nemcsak Kalocsa községe jelent ott meg teljes számban, de az egész országból is nagyon sokan.

A koporsóra valóságos koszoru özönyt helyeztek. A merre a temetési menet elvont, a forgalom megakadt a rengeteg emberáradat miatt.

A székesegyház új kriptájába a temetés előtt való napon helyezték el az eddig elhunyt érsekek koporsóit, összesen tizenegyet. A koporsók elhelyezése megfelelő szertartások mellett történtek, melyet Kemmes Lajos végzett.

A tizenegy koporsó mellé helyezték el Városov érsek koporsóját. A kriptában még egyszer beszentelték a halottat és ezzel véget is ért az egyházi szertartás.

A sirkőre az érsek kívánsága szerint a következőket vésték:

JULIUS VAROSY DE

VESZPREM, SEDIT

1905—1910.

Az elhunyt mögött bezárultak a kriptajai s egy érseki kerület jutott vele árvaságra, melyből mi nagyváradiak is ki vesszük részünket.

Városi közügyek.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap délután tartotta rendes havi ülését.

Hlatky Endre főispán elnöke alatt jelen voltak: Rimler Károly polgármester, Rádi Ödön, dr. Thury László, Vasady Lajos, dr. Konrád Márk, dr. Mayer László, dr. Moskovits József, dr. Berkovits Ferenc, Brey Imre, kir. p. ü. igazgató helyettes, Varró Domokos, Lázár Márton, dr. Kuränder Ede, Kanta Jenő, Juricskay Barna és Hering Sándor előadók.

Az ülés megnyitása után a polgármester havi jelentését terjesztették elő, amelynek főbb adatai a következők:

A közegészségügyi állapot október hónapban kedvező volt:

A születések száma 21-el multa felül a halálozások számát. A fertőző betegségek közül a kanyaró 2 esetben, a roncsló toroklob 9 esetben, 2 halálzással, a vörheny 49 esetben 7 halálzással, a hasi hagymáz 27 esetben, 2 halálzással, a bányahimlő 2, a vérhas 1 és a hökhurut 1 esetben fordult elő. A vörheny megbetegülések száma tehát nagyobb szaporulatot mutat. A betegülések szétszórtan fordultak elő. A kellő óvintézkedéseket megtették. A járványkórházban 86 fekvő és 238 bejáró beteg kezeltetett. Születeit 73 fiu, 64 lány, összesen 136 gyermek. Elhalt 64 fiu és 52 nő, összesen 116 egyén. Városrészenként elhalt; Ujvároson 20, Oiasziban 24, Váralja-Velencén 18, a kórházakban 54. Öt éven aluli gyermek 42 halt el. Szegény beteg 421 gyógykezeltetett.

A közbiztonsági állapot október hónapban kielégítő volt. Lopás 106, súlyos testi sértés 11, könnyű testi sértés 18, csalás 11, sikkasztás 17, vagyon rongálás 4, hatóság elleni erőszak 2, tűzvész okozás 1 és magánlakásértés 3 esetben volt bejelentve. Letartóztatva volt 104 egyén s ezek közül elhologoltarott 84. Kihágási fellejtetés 565 esetben tetetett. Külföldre szóló utlevél 9 adatott ki, ebből 3 Amerikába.

A közadók október havi bevétele elég jónak mondható, amennyiben a múlt évi október havi bevétellel szemben 16207 koronával több kincstári udó folyt be.

Az I. foku iparhatóság októberben 27 iparigazolványt adott ki s megszűnt 3 iparüzlet.

A jelentést tudomásul vették.

Hosszabb vita fejlődött ki Csanda Endre Szacs-vay-utcai gyógyszerertárának áthelyezése ügyénél.

Csanda Endre gyógyszerész kérte, hogy a II. Rákóczi Ferenchez címzett gyógyszerertárát mai alkalmatlan helyéről a Szacs-vay utcai 21. számú házba (Kert utca sarkára) helyezhesse át.

A rendőrkapitányi hivatal a közegészségügyi szakbizottság javaslata alapján, a Szacs-vay-uta 36-47 számokig fekvő házak valamelyikébe megengedte a gyógyszerertár elhelyezését, Rimler Károly polgármester pedig 115 polgár kérelme alapján, megengedte, hogy gyógyszerertárt a Szacs-vay-utca 21. számú házba helyezze át Csanda Endre. Az érdekeltektől gyógyszereszek azonban a polgármester ezen határozatát megfellebbezték. Így került az ügy a közigazgatási bizottság elé.

Többek hozzászólása után szavazattöbbséggel a közigazgatási bizottság álláspontjára helyezkedett s a gyógyszerertárnak a 36-47. számú házig leendő áthelyezését fogadta el.

Szebenmegye pártolás céljából megküldött átiratát, hogy az Erdély felől közlekedő gyorsvonatok Budapesten ne a nyugati, hanem a keleti pályaudvarra fussanak be, pártolják.

Kapcsolatosan, a közigazgatási előadó javaslatára, megbízták a polgármestert, hogy egy kassa—debrecen—nagyvárad—temesvári gyors-

vonat közlekedés létesítése, illetve egy ilyen irányú vasútvonal kiépítése tárgyában az érdekeltektől városokkal lépjen érintkezébe s tegye meg erre nézve a kezdeményező lépéseket.

Több apróbb ügy elintézése után az ülés véget ért.

Munkáslakások építése.

A tervek átdolgozása.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy 124 munkáslakást épít, ha a költségek egyharmadát, 200,000 koronát segélyképpen adja az állam.

A kereskedelmi miniszter kijelentette, hogy mielőtt nyilatkoznék az államsegélyre nézve, a terveken némi változtatásokat kíván s kijelenti, hogy helyesebb volna, ha minden ház elé kis tornácokat építenének.

A városi mérnöki hivatal a miniszter óhaja szerint átdolgozta a terveket s a végzett talajkutatások alapján az építési költségeket újból átdolgozta.

Az összes munkáslakások építése 468,632 koronába kerülne; 116 lakás alapozása 12011 korona lenne s így az összes költség 480654 koronába kerülne. Ehhez hozzászámítja még a telek értékét 125,000 koronában, a föld egyengetés stb munkáját 970 koronában, tehát összesen 700,164 koronát képviselnének a munkáslakások.

Ha ebből 200,000 koronát a kormány megtérítene, a városra háru'na 500,164 korona. A telek értékét azonban ha leszámítják, marad a városra kiadásként 375,239 korona.

Eneak évi amortizációja 20641 korona, az épületek fenntartása évi 4800 korona, azonban az épületek fenntartását a törvényhatóság már előzőleg magára vállalta, így csak az évi 20641 korona terhelné a várost.

Ezzel szemben a lakbéréket a következőkép kontemplálja a város főmérnöke:

1 szobás lakás évi bére lenne	140 K
2 " " " " " "	180 "
2 " emleti lakás bére lenne	220 "

Ez alapon az évi bevétel lenne:

52 egy szobás lakás után	7280 K
44 két szobás lakás után	7920 "
28 két szobás emeleti lakás után	2164 "

tehát összesen a 124 lakás után az évi házbér 21,360 koronát tenne ki, vagyis a városnak évi 718 korona felesleg maradna arra, hogyha esetleg üres lakás maradna évközben, vagy más rendkívüli kiadás fordulna elő.

A főmérnök előterjesztése alapján kerül a munkásházak tervezete és költségvetése a törvényhatóság, illetve a kereskedelmi miniszter elé.

A kérdést tavaszig elintézheti a város, hogy az építkezésekhez hozzákezdhetne.

A jövő évben azonban aligha építheti fel a munkás lakásokat, legfeljebb csak úgy, ha városi téglagyárat állít fel, mert a jövő tavasszal nem lesz a városban erre a célra téglá; még az építészek sem kapnak elég téglát, a már felállalt építkezésekhez.

Mint halljuk, a főmérnök tervez is egy városi téglagyár felállítását, csak hogy akkor már elő kellene készíteni a kérdést, mert azt sem lehet egyik napról a másikra üzembe helyezni.

Egy városi téglagyár még üzletnek rem lenne rossz a mai viszonyok között.

Áprilisi időjárás.

A Körözs rombolása.

Három nap óta valóságos áprilisi időjárás van. Zápor eső, égháboru, villámlás váltják fel egymást, sőt tegnap három ízben is jégeső volt.

A Körözs-völgyön szintén nagy esőzések vannak, amit bizonyít a Sikes-Körözs hirtelen áradása.

A megáradt víz nagy károkat okozott a nagyvárad város háza mellett folyó beton partfal építésénél.

Az alapozással a lassu munka dacára már annyira előhaladtak, hogy néhány napi munka után a partfal alapja elkészült volna, mert már alig néhány öl hosszúság van hátra.

Kedden a sok esőzéstől már áradni kezdett a víz, de a vállalkozó cég nem gondolt a védelmi munkálatokra. Szerdán egész nap zuhogott az eső, de még mindig nem tették semmi intézkedéseket, hogy a mederben levő gépeket s más felszereléseket biztonságba helyezzék.

Hir szerint, figyelmeztették is a vállalkozó Incze céget, hogy telefon útján tudakozódjanak Csucán a Körözs vízállásáról, de nem bederítettek a figyelmeztetésre. Ez a könnyelműség erősen megboszlta magát.

Tegnap reggelre annyira megnőtt az ár, hogy elsodorta a Körözsbe épített pallókat. A munkálatoknál levő villamos motorokat, a bódékkal együtt elvitte. A kár igen nagy, mert a gépek és az elsodort faanyagok állítólag több mint 30,000 koronát képviseltek.

Másik nagy baj az, hogy a part vége most teljesen meg van bontva s ha az áradás hosszabb ideig tart, könnyen megbonthatja a víz a laza partot s bekerülhet a víz a Szabóház kőfalá mögé, amitől óriási veszedelem származhatnék. A már kész partfalon hagyott lejáró nyíláson át a víz betódult a kész partfal és alap mögé s ott is tetemes a kár.

Most már csak az a fő, hogy mielőbb elvonuljon az áradás s ne következzen be fagyos idő, hogy a partfal még hátralevő munkálatait befejezhessek.

Az egész munkálatot lanyhán kezelték, mintha csak olyan emberek építenék, akik nem látták még a Körözs haragos állapotában. Ezt a könnyelműséget most drágán fizetik meg.

Szöll Kálmán a készfizetésekről

Szöll Kálmán egy újságíró előtt a következőket mondta:

— Miniszterelnökségem alatt a készfizetésekre vonatkozólag már én megfelelő megoldást készítettem. Akkor a javaslatot Lukács László terjesztette a Ház elé, azonban nem sikerült azt keresztülvinni az akkor kitört obstrukció miatt. Ha akkor a Ház a javaslatot letárgyalta volna, a készfizetés ügye már rég rendezve lenne.

A király Gruscha hercegeihez

Bécsből jelentik: A »Wiener Zeitung« a következő legfelsőbb kéziratot teszi közzé:

Kedves dr. Gruscha biboros hercegei! A Mindenható kegyelme megengedte önnek befejeznie 90-ik évét oly életnek, amely magasztos papi hivatása iránt tanúsított hűsége és nem kevésbé hazám iránt viseltetett megingathatatlan odaadása által tűnik ki. Hálás elismeréssel maradandóan eredményes működéséért, ezen önére oly nagy jelentőségű időpontban a legmelegbben óhajtom, hogy továbbra is jól érezze magát és azon reménynek adok kifejezést, hogy az ön imája és példája a jövőben is az érsekség és Ausztria egész katolikus egyházának áldására fog szolgálni. Bécs, 1910. okt. 30.

Ferenc József s. k.

UJDONSÁGOK.

Lemondok, mert nem tudok írni.

Igen érdekes és jellemző ügyirat érkezett tegnap a biharmegyei alispáni hivatalhoz. Az ügyirat egy hivatalos formákba illesztett lemondás, mely ezen a téren egyedül áll és méltó meglepetést keltett az egész megyeházán.

Az ügy a megyebizottsági tag választásból datálódik. Annak idején meg is írtuk, hogy a most lefolyt választások ellen a legelső felbevezést a Bélfenyéren megválasztott *Mátyás Tógyer* mandátuma ellen adták be.

A felbevezésben tudvalevőleg azt hozták fel indokul, hogy *Mátyás* analfabéta és mint ilyen, nem lehet megyebizottsági tag. Sokan kétségbe vonták ezt az indokot.

Tegnap azonban maga a megtámadott adott ki magáról bizonyítványt, hogy ő igeris analfabéta.

Sőt még azt is elmondja *Mátyás*, hogy őt *erőszakkal választották meg*.

A különös tartalmu lemondás a következő:

Tekintetes Igazoló választmány!

Engem folyó hó 25-én Bélfenyéren akaratom ellenére törvényhatósági taggá választottak.

Én írni, olvasni nem tudok, nevemet is csak nehezen tudom leírni, így a törvény szerint választható nem voltam.

Ennélfogva tisztelettel kérem megválasztásomat megsemmisíteni, illetve lemondásomat elfogadni.

Kalácsa, 1910 október 31.

alázatos szolgája:
Mátyás Tógyer.

Előttünk:

Bertalan Ferenc,
Matyók Flóra.

Most már nem lehet tudni, hogy mégis mi indította rá a bélfenyéri szocialista népet, hogy ezt a jámbor analfabétát küldje a megye törvényhatóságába képviselőül.

Mit akarhattak vele a bélfenyéiek?

Az igazgató választmány mindenestre elfogadja a lemondást és új választást fog elrendelni.

* Az egyetemi ifjuság a katolikus nagygyűlésen. A budapesti kath. egyetemi és főiskolai ifjuság a kath. nagygyűlés tiszteletére november hó 13-án este 6 órakor a Vigadó nagytermében nagy diákünnepséget rendez. Első alkalom lesz ez, hogy a magyar kath. egyetemi ifjuság a kath. nagygyűlésen mit szervezett egész vesz részt. A németországi kath. nagygyűlések imponáló diákfelvonulásaira a nagygyűlések rendezőse évente 1500 koronát költ. A mi egyetemi ifjuságunk a saját erejéből, saját kezdeményezésére szolgálja méreteiben is nagynak ígérkező ünnepséggel a gyűlésező kath. közönségnek. Az ünnepség eszméjének valóra válását a Szent Imre Collegiumok feltűnést keltő 100 tagú ének- és 50 tagú zenekara teheti lehetővé. Különösen érdekes ez az egyenruhás diákintézmény, mely már ma is méltó versenytársa az Egyetemek híres diák-dalárdájának. Az ünnepélyen az ünnepi beszédet gróf *Apponyi* Albert fogja mondani, a ki tíz évvel ezelőtt beszélt utoljára a katolikus ifjusághoz: a Szent Imre kör zászlóváltáson. Az ünnepségre az ifjuság lelkes levelekben hívta meg a magas püspöki kart s a katolikus közélet sok kiválóságát. Ugy halljuk, hogy az arisztokráciának számos tagja ígérte meg az ünnepségen való megjelenését. Az ifjuság a fenntartott jegyek árát 3 koronában, a belépőjegyek árát 1 koronában állapította meg, hogy a kath. nagygyűlés legegyszerűbb tagjai is részt vehessenek a hangversenyen. Akik jegyeket akarnak biztosítani a hangversenyre, legegyszerűbben úgy tehetik, hogy posta utalványon beküldik a jegyek és a portó árát (10 fillér) *Toma* István,

a Szent Imre collegium prefektusának címére (I. F. hérvári-ut 17), ki forduló postával megküldi a jegyeket. Ezt a módot főképp a nagyobb számmal résztvevni akaró vidéki társaságoknak ajánlja a rendezőség. Félő, hogy este a pénztárná már nem lesznek jegyek kaphatók. Az ünnepség tiszta jövedelme a fővárosi kath. diák intézmények támogatására szolgál. Felülfizetéseket köszönettel fogad a rendezőség.

* Gyászrovat. A rossz idő dacára is sokan kísérték el utolsó útjára az oly tragikus véget ért szentjebbi plébánost, *Kovács* Márkot. A váradolási plébánia kapujában volt felállítva a ravatal, melyet az elhunyt rokonai, paptársai, barátai, tisztelői, néhány szentjebbi hívő s a növendék-papság vett körül. A temetésen megjelentek a káptalan tagjai közül dr. *Lányi* József felszentelt püspök, *Bunyitay* Vince és *Grócz* Béla kanonokok, a központi papság csaknem teljes számban és sokan a vidékiek közül, így: *Rézman* Márton, *Rószembercsky* Gyula, *Szebeny* Gyula esperesek, *Vilkhovszky* Flóris, *Csicsay* Alajos, *Krisztik* János, *Körössy* Endre, *Brosztel* Lajos, *Hamernyik* Sándor plébánosok, *Hazay* Gyula adminisztrátor, *Molnár* János koadjutor stb. A gyászszertartást *Spett* Gyula apátkanonok sub infula teljes segédlettel végezte. A Circumderuntot és Benedictust a kispapok énekkara énekelte s ugyan ők a szertartás végeztével a temetőben megható gyászdalt énekeltek. Az olaszii nagy temetőben, a papok sirkertjébe temették, amely bizony már csaknem teljeseu megtelt.

* A tanítóegylet közgyűlése. A Biharmegyei Általános Tanítóegyesület folyó évi november hó 14-én, délelőtt fél 10 órakor Nagyváradon, a vármegyeház nagytermében évi közgyűlést tart, melynek tárgysorozata a következő: 1. Himnusz. 2. Elnöki megnyitó. 3. Elnöki jelentések és előterjesztések. 4. Főjegyzői jelentés. 5. Iskolai zászlóaljok szervezése. Elnökök: Balog Dénes, (Kecskemét). 6. Az egyesület számadásainak megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. Előadó: Vasady Lajos kir. tanfelügyelő, a kiküldött b. elnöke. 7. Jelentés a Gönczy alapról. Előadó: Balogh K. 8. A Biharmegyei Tanítók Háza. Előadó: Bodnár János. 9. A hetes számvizsgáló bizottság jelentése. 10. Pénztári jelentés. 11. Kötségyvetés. 12. Indítványok. 13. Interpellációk. 14. Tízujítás. 15. A következő gyűlés idejének és helyének megállapítása. Az állami tanítókat, tanítónőket és óvónőket felkéri a rendezőség, hogy pontosan kiállított utiszámláikat sziveskedjenek magukkal hozni. Az 1872. évi 23201-sz. a. kelt miniszteri rendelet értelmében a fuvardíj kilométerenként 21 fillér s mindig a legrövidebb utirány választandó. Vasúthoz, vagy onnét a községbe bérkocsidíj nem számítható. Az év folyamán még fel nem vett fuvar- és napidíjakat a közgyűlés napján az egyesületi pénztáros kifizeti.

* Betörték a Szentkereszthy kastélyba. Zsigonból jelenti, hogy Szentkereszthy Zsigmond báró, nagyváradai táblai elnök zágoni kastélyába betörték és a börtöndökből igen sok értékes asztalneműt elloptak. A tolvajok az ablakon át jutottak be az ebédőbe, ahol mindent felforgattak s mert egyebet nem találtak, a börtöndöket felfeszítették és az azokban elraktározva volt asztalneműt megdézsmálták. A zágoni csendőrség nyomozza a betörtöket, még eddig azonban eredménytelenül.

* A bosnyák tartománygyűlés megnyitása. Bécsből táviratozzák: Báró Burján közös pénzügyminiszter tegnapi audienciáján jelentést tett a királynak a boszniai tartománygyűlés legközelebbi programjáról. A tartománygyűlés 7. évi gyűlése össze és első tárgya a kmetmegváltás lesz. E kérdésnél heves vita várható, mert a szerbek a kormány által benyújtott fakultatív kmetmegváltási javaslat ellen heves agitációra készülnek.

* A biharmegyei pénzügyminiszteri tisztviselők szövetsége Nagyváradon, ma, pénteken d. u. 6 órakor a Biharmegyei Takarékpénztár helyiségében választmányi ülést tart, melyen — tekintettel a tárgyalandó ügyek kiváló fontosságára — a t. vál. tagok okvetlenül és teljes számban megjelenési kéretnek. *Markovits* Sándor elnök, *Kelen* Béla főtitkár.

* Uri-utca aszfaltozása. A posta-automobilok vigan funak már Nagyvárad utcáin. A körözkövel burkolt utcákon azonban nagyon rongálja a kövezet a kerekek gummitját s ezért a postaigazgatóság átiratot intézett Nagyvárad városához, amelyben kéri, hogy Uri-utcat aszfaltoztassa, mert a gödrökkel teli körözkő burkolat igen gyorsan tönkreteszi az automobilon gummikerekeit.

* Ifjusági lövészegyesületek alakítása. A miniszter felhívta a hatóságokat, a városok főispánjait, hogy a társadalom bevonásával ifjusági lövészegyesületeket alakítsanak, hogy az ifjuság már az iskolában elsajátítsa a fegyverrel való bánásmódot. A miniszter felhívása folytán *Hlatky* Endre főispán november 9-én délután 4 órára a városházára értekezletet hívott össze az ifjusági lövészegyesület megalakítása tárgyában.

* Gipszgyár Nagyváradon. Említettük, hogy egy vállalkozó cég gipszgyárat szándékozik Nagyváradon felállítani s ingyen telket és különféle engedményeket kért a várostól. Min: értesülünk, a tanács hajlandó ingyen telket adni és 10 évi kövezetvám és városi adómentességet engedélyezni E tárgyban az iparfejlesztő bizottság szombaton délután ülést tart.

* Egy miniszteri fogalmazó tragédiája. Tegnap déltben dr. Rónay György kereskedelmi miniszteriuni segédfogalmazó, aki azelőtt a rendőrség szolgálatában állott, hivatalában elméjében megzavarodott. Sorra járta a szobákat és mindenütt azt mondta, hogy ő a miniszter. Már régóta ideges, de senki sem szjtette, hogy ilyen komoly a baja. Minthogy édesapja nem tud róla gondoskodni, a Lipótmezőre szállították.

* Templomépítés részvénnytársasági alapon. Szokatlan kérelemmel fordult a magyarországi görög keleti lelkész *Lupustein* Vazul a miniszterhez. A lelkész, ugyanis mozgalmat indított, hogy Magyarországon a jelenlegi görög keleti templom helyett új templomot pítsenek. Tekintve pedig azt, hogy az egyháznak nincs vagyona, könyöradamány gyűjtés pedig nem vezet eredményre, a lelkész úgy gondolja megoldhatóak az ügyet, hogy 1000 drb román szövegű részvényt bocsát ki a 40 koronájával. A kérvény tegnap az alispánhoz jött le. A miniszter bővebb felvilágosítást kér a különös templom építkezési ügyben.

* Habozó öngyilkos. *Tatzi* János hely- és foglalkozás nélküli borbélysegéd tegnap délután a Sonnenfeld féle üzletben revolvert vásárolt, hogy megváltson az élettől. Öngyilkosságát előbb a Csarnok kávéházban akarta elkövetni, de aztán meggondolta és lement a Dombiféle mulatóhelyre, ahol valón lőtte magát. Könnyebb sérüléssel beszállították a biharmegyei kórházba.

* Andrassy Manó és a szelid szarvas

Különös baleset érte tegnap Betlérben az ifjú gróf Andrassy Manót, gróf Andrassy Géza v. b. t. t. fiát. Fivérének, a tragikus véget ért Károly grófnak temetéséről tért haza a család és az ifjú Manó gróf, az ifjak kedves játszótársával, egy szelidített szarvasal játszadozott. A szarvas véletlenül agganccsával meghorzsolta a fiatal grófot. A család, amely még a tragédia szomorú hatása alatt állt, megijedt és Budapestre sűrűszen lehvatta Bartha sebészprofesszort, aki azonban rögtön konstatálta, hogy Manó gróf sebesülése jelentéktelen.

* Miniszteri vizsgálat egy lelkész jövedelmében. A budarászi gör. keleti lelkési hivatal jövedelmében sehogy sem akar tiszta állapot előállni. Az ügy már a miniszterumba is került és még ott sem tudták tisztázni az ügyet. Most már oly komplikált lett az ügy, hogy a miniszter helyszíni vizsgálatot rendelt el a jövedelem elszámolása tárgyában. A vallás és közoktatásiügyi miniszter tegnap értesítette az alispánt, hogy a jövedelem megvizsgálása tárgyában *Jonescu* Péter miniszteri titkárt küldte ki, aki a helyszínen a közel jövőben meg fog jelenni.

* Gyűjtés a tüdőbetegek részére. Halottak estéjén a városi tüdőbetegek gyógykezelésére a helybeli temetőben felállított gyűjtőszekrényekben 261 korona 02 fillér gyűlt be. Ezen kívül a következő hölgyek voltak szívesek a gyűjtésben fáradozni. Weisz Janka és Hönig Ferencné 93 kor. 66 fillér Salgó Laura 31 kor. 28 fillér, Salgó Zelma 33 kor. 57 fillér, Zöld Erzsike 41 kor. 65 fillér, Benes Erzsike 8 kor. 37 fillér, Stern Stefike 7 kor. 37 fillér. Az itt felsoroltak az Újvárosi temetőben és az utcán járó-kelők közönségtől gyűjtöttek. Végül az Olaszi temetőben perselyekben gyűjtöttek Dutka Karola és Smidt Mariska 21 kor. 84 fillért, Kemény nővérek 21 kor. 51 fillért, Iuhász Jolán 4 kor. 10 fillért és Szűcs Lidike 15 kor. 15 fillért. A gyűjtés eredménye tehát 539 kor. 94 fillér. A közreműködő hölgyeknek ez uton köszönetét nyilvánítja Kemény rendőralkapitány.

* Megkerült járási irnok. A napokban megirtuk, hogy az érmihályfalvai járási irnok oly nyomtalanul eltűnt Érmihályfalváról, hogy senki semmit nem tud felőle. Az eltűnés pedig igen nagy hátrányára van a hivatalnak, mert addig, míg *Berczelly* ellen a tegyelemi vizsgálat le nem jár, állásának betöltéséről sem lehet gondoskodni. Végérvényes határozatot pedig addig nem lehet hozni, míg *Berczelly* az ügyben szintén nem nyilatkozik. Hogy az ügyet véglegesen rendezhessék, *Berczelly* részére *Jakab* Ernő ügyvédet nevezték ki ügygondnoknak. Az ügygondnok azonban még meg sem kezdhetette működését, mert *Doboz* Kálmán főszolgabíró által Berczellyre és kézbesítette a megye határozatát. A főszolgabíró tegnap értesítette erről az alispánt.

* A keztüő bolt tolvaja. Fehér Gyula keztüő és kötszergyáros feljelentést tett a rendőrségnél, hogy üzletéből az utóbbi időben mintegy 100 pár keztüő hiányzik, mintegy 400 korona értékben. A rendőrség Fehér egyik volt alkalmazottjánál, Liebert Károly keztüőnél házkutatást tartott és lefoglalt nála 66 pár kész keztüőt és 15 csomag kiszabott keztüőt. A lefoglalt keztüőkben panaszos az üzletéből hiányzó áru ismert, míg Liebert Károly ezzel szemben azt állítja, hogy a keztüőket Budapesten vásárolta árverésen, a bőrárukat pedig felesége nevére rendelte egyik külföldi bőrgyárból. Liebert csugán annyit ismer be, hogy 11 pár keztüő maradt nála, amelyet a Fehér-féle üzletből, amikor ott alkalmazva volt, vett át javítás céljából és csupán azért maradt nála, mert a Fehér üzletben léte a kalmával javításához szükséges bőrök nem állottak rendelkezésére. A rendőrség Liebert Károlyt letartóztatta és ez ügyben a nyomozást tovább folytatja.

Angol uri szabóság.

Az európai modern divatokkal lépést tartva, saját műhelyemben több évi külföldi tapasztalataim érvényesítve, hani és angol legjobb kelmékből raktáromon elsőrendű öltönyöket, télikabátokat stb. készítek megrendelés után.

A n. é. közönség figyelmét felhívom cégemre. Tisztelettel
HÄBER és TÄRSA férfiszabó.
o Nagy Sándor-utca 1. szám. o

x Lloyd kávéház ujonnan épített és fényesen berendezett téli kerthelyiségében november hó 4-én a következő pompás szórakoztató képek lesznek bemutatva: 1. Búnjel. 2. Kárba vesztett. 3. Kecsege katona lesz. 4. Láthatóság Párisban. 5. König és mosoly. 6. Reitlerék trenérozása. 7. Gránátos. 8. *Vesther nagy sláger.* Beléptől nincs előzékeny kiszolgálással. Kitűnő ételekről és italokról gondoskodik. A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri *Hartstein* és *Örlei* kávéház tulajdonosok.

GYERMEK CIPŐK, GYERMEK KALAPOK, GYERMEK HARISNYÁK ÉS GYERMEK fehéreneműek
legjobb minőségben és kedvező árban

REICHARD - áruháza

:: üzegnél kaphatók. ::

x Villamos csillárt ne vásároljon, berendezést ne készítsen, míg *Stern* nel a Bémer-téren nem beszél, felvilágosítok bárkit, ha nem vásárol nálam. Terveket díjmentesen készítek. Raktáron tartok villamos és gáz főzőket, vasalókat, Wolfgram és izzó lámpákat gyári áron házhoz szállítok. Bémer-tér 3. Telefon 556

<p>Legmegbízhatóbb áruház</p>	<p>Radó és Kertész</p> <p>Kossuth-utca 2. sz. ☎ Telefon 10-30. sz.</p> <p>Női divatruházába, ahol a nagy öszi alkalmi megkezdődött és a friss kész új árukat is oly olcsón szerezhették meg és mindég azt vehetik, amire szükségük van. Nézzük meg kirakatait. Elsőrendű vászon és asztalneműk, szőnyegek, függönyök, kosztüm és blúz kelmék, selyem csipke és száltag feltűnő olcsó árakban.</p>
<p>Figyelmes kiszolgálás. Tel. 10-30.</p>	<p>No vegyünk Paris árakat! ahol csak becsapodhatunk és rossz állott holmit vehetünk. Menjünk</p>

Üzlet átvétel.

Üzlet átvétel.

Tisztelettel értesitem a nagybecsült fegyvertartó közönséget, hogy a 30 év óta fennálló **SCHULLER ÁRPÁD-féle**

puskaműves üzletet

átvettem és azt kellő szaktudással tovább vezetem. — Hivatkozva Pécssett 30 év óta létező és fennálló puskaműves üzletemre, amely kétszer lett aranyéremmel kitüntetve és pedig 1888. :: Pécssett, 1907. kiállításon Pécssett. :: Altalam készített vagy javított fegyverekért mindig kezességet vállalok. Régi fegyvereket használhatóvá átalakítok.

Tömeges pártfogást kérek

Ladányi József,

puskaműves,
Nagyvárad, Uri-utca, 21. szám.
November 1-től Rákóczi-ut Moskovits palota.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Péntek: Orvosok.

Szombat: Orvosok. (pre-

ter.)

Vasárnap d. u. Trilby.

Vasárnap este: Balkáni hercegnő

Orvosok.

Kár volt magyarban a Schaw darabjának eredeti címét megváltoztatni Orvosokra. Helyesebb az angol cím: A doktor dilemmája. Mert igaz ugyan, hogy Schaw ebben a színműben igyekszik az orvosi karnak annyi borsot törni az orra alá, amennyit csak tud. De az is igaz, hogy ez csak a darab borsá, magának a színműnek a témája az a bizonyos dilemma vagy probléma. A probléma pedig az, hogy vajjon ki előbbrevaló: a tehetséges, vagy jellemtelen, vagy a jellemes, de hétköznapi ember? Shaw hőse azt mondja, hogy ha a kettő közt kell választania, akkor a becsületes embert menti meg és a züllött lángelmét veszni hagyja. A valóságban azonban a doktort erre az elhatározásra nem annyira az erköcs iránti rajongás, mint inkább az viszi, hogy szerelmes a lány és a kiváló festő feleségébe. Veszni hagyja tehát a festőt, hogy elvehesse a feleségét. És itt jön a bűn ödés: az asszony tudni sem akar róla s mivel férje a halála előtt meghagyta, hogy legyen újra boldog és menjen férjhez, a doktort, kinek eljárásáról az asszony értesült, azzal fogadja a vallomáskor, hogy már férjhez ment — máshoz.

Ez a probléma elég sima, minden külső emóció nélkül bonyolódik ki. Annál nagyobb súlyt helyez Shaw a belső jellemzésre. Minden alakja egyén. A tehetséges festő maga remekbe festedt jellem, eredeti, nem mindennapi és mégis egészen reális. Nem bír érzékkel a morál iránt, de a társadalmi érintkezés bizonyos formái iránt pompás érzelme van. Ezzel éri el, hogy mikor az orvosok őt jönnek megleckézteni züllöttsége miatt, végre is ő kerekedik fölülük szeretetreméltó szemtelenséggel. A felesége az odaadó nő mintaképe, aki férjének még hibáit is ragyogni látja a lángérezés fényében.

ben. Az orvosok pedig egy-egy erős vonásokkal rajzolt, de olyan karrikaturákkal, melyekről rá lehet ismerni az életből ellesett valódi, eredeti vonásokra. Még az újságíró felületességére is van pár találó vonás a darabban: a tuberkulózis nevét másnak kell riportja számára leírni, nevekkkel együtt, különben nem tudná egyiket sem leírni.

Az előadásban fény együtt az árnyal. Étsy Emiliát kell első sorban kiemelnünk, a szerelmes asszony jellemének kitűnő ábrázolásáért. Csak egy megjegyzést: a 4. felvonás végén ragyogó szépségű ruhában kell kijönnie s ezt kissé bájos egy ócska piros asztalterítővel pótolni. A festő szerepében Gózon sok komoly igyekezetet árult el. Azonban nem tudott a könnyelműségben is elegán, a színtelenségben is szeretetreméltó lenni. Valami végtelen finomsággal kell ezt a szerepet megjátszani, különben elvész a hatása. A haldoklási jelenetben igen helyes volt a ríktő színek mellőzése, de több lázasság kellett volna a hangba, a pogány művész haldoklási hitvallását valami fanatikus erővel kellett volna előadnia, szóval a zseniális festőművészre rá kellett volna ismerni a temperamentumából is. És ez hiányzott leginkább Gózon alakításából: a temperamentum. Tóth Elek Ridgeon doktora maga volt a hideg számítás, úgy, amint azt a szerző elképzelte. Igen jó volt Hunyady becsületes öreg Blenkinsopja. Ez a kis szerep a maga befejezett, kerek egészében egyike volt az est legszebb alakításainak. A többi két orvos szerepében Leóvey és Kassay nyújtottak értékes alkotásokat. Angyal Ilka a gazdasszony kis szerepében ügyeskedett, Balogh pedig a riportert szintelen szerepét adta még színtelenebbül.

Az összjáték néhol akadozott, de ahol legnehezebb feladata volt, a doktorok első felvonásbeli beszélgetésénél, ott kifogástalanul sikerült, a rendezés elég jó, a díszletek közül a II. és III. felvonásbeli műterem szánalmasan silány. Szegény Gózon tolokocsija pedig olyan zsidvásárbeli valami volt, hogy nem csoda, ha sietett meghalni benne.

Az »Orvosok« bemutatójának nagy művészi sikere biztosítja a közönség további érdeklődését. Erre volt tekintet el az igazgatóság, mikor az értékes ujdonságot ma és holnap estére is kitűzte. Érelátóatól zsufoolt ház fogja élvezni az ujdonságot mindkét esetben.

x Uj műsor a Pannoniában. Uj műsort mutatott be a Pannonia mozi, amely ezúttal is tömve volt előkelő díszes közönséggel. Az új műsor minden száma tetszett: 1. Páthe újság. 2. Móríc társaságában. 3. Szegények és gazdagok. 4. Egy malai falu. 5. Amália néni házassága. 6. A gyermek regénye. 7. Maxi buxol.

Rendelés szerűen készült
női és gyermek ruhák.

ELŐNYEI

Kitűnő szabás
Első rangu munka
Divatos tartós kelmék
Jutányos árak
Nagy választék

SPITZER BÉLA

női és gyermek ruha-áruháza
női és gyermek ruha szalonja.

Rákóczi-ut 3. sz.

A vasárnapi premiér. Ma és holnap lesz az utolsó színpadi próba a színház készülő szenzációjából. Vasárnap este zajlik le a balkáni hercegnő premiérje. A budapesti Királyszínház legújabb slágerdarabja ez, a minnek nagyvárndi bemutatása vetekedni fog a fővárossal. A címszerepet nálunk F. Károlyi Leona kreálja, mellette a színház két szubrettje: Bihari Böske és Tisza Karola fognak versenyezni a dícsőségért, előbbi a szobaleányt, utóbbi Zsófit játsza. Sergius herceg Asszonyi lesz, az álherceg Kassay és kísérfője Leóvey lesz. A két komikus egy modern betörő párt fog alakítani.

TÁVIRATOK.

Az ex-szultán megőrült

Szaloniki, nov. 3.

Abdul Hamid volt szultánál ijesztő mértékben ismétlődnek az ideges rohamok s környezete attól fél, hogy nem sokára katasztrófa fog bekövetkezni. Az orvosok és betegápolók sokat szenvednek attól, mert a szultán borzasztóan fél az összeesküvéstől. Egy orvos tegnap a nagyothalló füléhez egy hallócsövet akart illeszteni, emiatt a szultán egészen az őrülte módjára viselkedett, szidta, gyalázta az orvosokat és azt mondotta, hogy meg vannak vesztelve, meg akarják őt gyilkolni. Azt hiszik, hogy napjai megvannak számlálva.

Pestis Odesszában.

Odessza, okt. 3.

Egy nagy gabonaraktárban pestises patkányokat fődöztek fel. Rendkívül nagy az ijedelem, a bankok nem adnak több hitelt a kereskedőknek.

NYILTTÉR.

BÚTOR

jó kivitelben, jutányosan

REISZ

butorgyárában

Nagyvárad, Kossuth(Sas)-u. 7.

Igazságszolgáltatás.

§ Fölmentett testvérgyilkos. A nagyváradi esküdtbiróság érdekes bűnügyet tárgyalt tegnap. A vádlott Hanis Mózes bélegresi 23 éves román legény volt, aki ez év május 24-én félkegyelmű testvérét, Hanis Terentiuszt egy doronggal agyonverte. A dolog előz-

ménye úgy történt, hogy a félkegyelmű testvér aki állandóan mániából üldözte és ütötte az anyját, a gyilkosság napján szintén nekiesett a szerencsétlen anyának és több fogát kiverte. A dühöngő fiut csak a szomszédok tudták megfékezni. Hanis Mózes, a másik testvér, a baj hírére szintén hazajött és látván a történeteket, félkegyelmű testvérét egy doronggal agyonverte. A román legény ügyét tegnap tárgyalta az esküdtbiróság és felmentette a vád alól.

REGÉNYCSARNOK.

Rózsika.

Irta: White-Mellville G. J.

— Angolból. —

133

A királyné, ki csak télszenderben tölté az éjt, igen sápadtan s fáradtan nézett ki, de bátorságtelt és mindenre készen volt. Összegyűjté gyermekeit maga körül s lehetőleg elpalástolták iparkodott, hogy rendkívüli ok van a nyugtalanságra; de minden zaj, minden nesz az éber figyelem kifejezését hozta arcára, mely éles aggodalomról, idegeinek megfeszített állapotáról beszélt.

Nagyon is volt rá oka. A testőrség föltegyvéréket, a halárus asszonyok roham után ordítottak és Ignatius atya halva feküdt egy negyed mérföldnyi távolban.

Lajos, a tisztek könyörgése dacára, megtiltott minden ellenállást, míg nem késő volt. Megengedték, hogy a csöcselék a palota udvarába özönljön, anélkül, hogy csak egy lövés is történt volna.

Csakhamar elérte a tömeg a magánlépcső-lábat, mely a királyi termekbe vezetett és itt fölhatalmazással-e vagy a nélkül, két testőr állt, eltökélve, hogy egy sansculotte-ot sem bocsátanak, csek hoittestükön át a királyné színe elé.

A nemzet színe virágát képviselték ők ketten, különböző típusában. De Vaucourt, csinos, hajékony, fürge volt, mint egy páreuc; ő volt Európában a legjobk kardvivő husz lovas; ősenek vére folyt ereiben: és Legros Péter nagy és erős volt, mint egy tölgy, oly szorítással tartá lándzsáját markában, mely derék földmivesek ivadékára vallott benne, kic a természet ölen a test és kar edzett ereje által tanuják kiüzdeni a győzelmet a birkózásban.

Együtt álltak ők a lépcső tetején és egy oly tekintetet váltottak, mely mutatá, hogy értik egymást, mi dketten felismervén egymásban az igazi bátorságot, melybe mindig vegyül egy kis jó humor s melyből a komikum elemesem hiányzik.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCKICS GYULA.

KÖZGAZDASÁG.

Egy nélkülözhetlen szőlészeti tanácsadó. E hét folyamán hagyta el a sajtót a »Borászati zsebnaptár« az 1911. évre. Ezen immár tizenkettedik évfolyamában megjelenő szőlészeti szakkönyv általánosan ismert előnyeinél fogva intelligens szőlősgazdáinknak nélkülözhetlen tanácsadójává lett s így újabb megjelenését bizonyára örömmel üdvözlük. A könyvecske első részében ismerteti az összes a szőlészet és borászat körébe vágó törvényeket, rendeleteket, felsőbb bíróságok és hatóságoknak idevonatkozó elvi jelentőségű határozatait, a földadótól kezdve a korcsmáltatási

igdig. A második részben össze vannak gyűjtve az összes a szőlészettel kapcsolatos intézmények, szervezetek, hivatalok, iskolák és időleges tanfolyamok s így a gazda megtudja, hogy mely ügyben hová forduljon és hol gyűjthetné saját vagy munkásainak ismereteit, aminthogy itt vannak felsorolva az igénybevehető állami s egyéb kedvezmények is. A harmadik, legterjedelmesebb rész a szőlőművelés gyakorlatának van szentelve. Itt a telepítéstől kezdve a fajták megválasztásáig, a metszéstől a szüretig és különféle szőlőbetegségekkel szemben való védekezésig minden munka röviden, de alaposan van ismertetve. A borkezeléssel, a melléktermékek feldolgozásával, pálinka-, ecet-, pezsgőgyártással a negyedik rész foglalkozik, mely amellett a borbetegségek leküzdésére, szűrésre, derítésre stb. is ad kimerítő felvilágosítást. A könyvecske végén jegyzéknél van a kiadások és bevételek, napszám, szüret, borkezelés, csemegeszőlőeladás stb. adatainak feljegyzésére. A díszesen kiállított, tartós vászonkötésbe foglalt, táskával, netesszel, írónal ellátott naptár ára 3 K 20 fillér. Kapható a Borászati Lapok kiadóhivatalában (IX. Út 25) és minden könyvkereskedésben.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, nov. 3.

A gabonatőzsde.

	50 kilogramonkint.	
Buza októberre	— — —	10.72
Rozs októberre	— — —	— — —
Zab októberre	— — —	— — —
Tengeri májusra	— — —	5.61

Irányzat: Szilárd.

F O G A K.

Ép gyökerek bennhagyásával művészikivitelben szájpaddal nélkül is készít **kitűnő hirtű** **nevű**

Fogműtermében

Özv. Dr. Deákné
Nagyvárad, Kossuth-u. 2.
(Fekete Sással szemben.)

Értéktőzsde.

Magyar hitel	— — —	858.50
Osztrák hitel	— — —	662.—
4%-os koronajáradék	— — —	91.60
Államvasút	— — —	755.—
Jelzálogbank	— — —	519.—
Leszámloló bank	— — —	614.—
Hazai Bank	— — —	307.—
Kereskedelmi részv.	— — —	765.—
Rimamurányi	— — —	701.—
Salgótarjáni	— — —	645.—
Közuti vasút	— — —	76.—
Városi villamos	— — —	404.50
Adria	— — —	— — —

Irányzat: Szilárd

É r t e s í t é s !

Weisz Lajos

Kereskedelmi és műszaki irodája

Nagyvárad, Szacsavay-utca 81. — Telefon: 323.

Cement. Legjobb minőségű portlandcement a Magyar Bank és Kereskedelmi Részv. Társ. belpátfalvai cementgyárából.

Szén. Elsőrendű porosz szénbányák képviselője Sugár Vilmostól.

Gázberendezések, coks és kátrány. A nagyvárad-i légszuszogár képviselője.

Műszaki cikkek. Motorok, fűrészbereendezések, famegmunkáló gépek, jéggépek hűtőkészülékek stb a Brünn Königsfeldi gépgyártól. Az összes műszaki cikkek, kenő és ásványolajak.

Bankosztály. Jelzálog kölcsönök közvetítése, értékpapírok adás vétele, kereskedelmi és iparvállalatok finanszírozása.

Ingatlanforgalmi osztály. Mint a Házépítő és Telek adásvételi Részv. Társ. ügyvezető igazgatója a legelőnyösebb feltételek mellett eszközöl: parcellázásokat, valamint telkek és ingatlanok adásvételét; elvállal bérházak és egyéb ingatlanok kezelését és értékesítését.

2-3 középsőiskolát végzett filológus nyomdász tanulóknak

felvétetik

Szent László-nyomda
R.-T.-nál.

Petrozsényi, salgótarjáni, karwini és poroszszén, kovácsszén, gázgyári-lupényi és karwini bányacox, ipari és háztartási célokra

Salamon Jakab és Ta. cégnél.

Budapest, V. Erzsébet-tér 5.

Telefonszámok: 73-96, 73-97, 73. 98.

Különlegességek rövidárúknak.

Keztyűk, fátyolok, harisnyák, shawlok és gombok kiárusítás miatt nagyon olcsón lesznek elárusítva

TATRAY GUSZTÁV

Rákóczi-ut 4. sz. — Telefon 783.

Hatóságilag engedélyezett nagy kiárusítás

== eddig még nem létezett mesés olcsó árban ==

ROSENZWEIG RÓZA

mider-gyárában RÁKÓCZI-UT 3. szám.

Óriási nagy raktár valódi párisi és brüsseli fűzőkben, ugyszintén saját készítményű has és csipő reform-miderekben, egyenes tartók, haskötők, Késmárkházi nadrág stb

A Z I G A Z,

hogy sehol sem lehet oly kellemesen szórakozni, mint

Kecskeméthy István

„NEMZETI“ vendéglőjében.

Most szüret után, édes must, karcos bor a legjavából kapható.

Kitűnő magyar konyha. A legjobb fajborok. Abonánsok polgári árban megegyezés szerint szolgáltatnak ki.

— Minden este fényes műsor —

mozgófénykép előadás.

— Belépti díj nincs. —

A vidékiek találkozóhelye.

Szallodámban szobák 1 korona

— 60 fillértől kaphatók. —

Számos látogatást kér tisztelettel

Kecskeméthy István vendéglős, a NEMZETI szalloda, vendéglő és kávéház bérloje.

A kávéház egész éjjel nyitva.

A „TISZÁNTUL“-ra előfizethetni mindennap.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás W o l f r a m lámpa *árára* 3.60 kor. 100 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

Sima izzólámpa árára 72 fillér,

tehát 5 százalék kártell áron alul.

Mindenemű izzólámpa különlegességek, fényképező-lámpák ugyancsak legolcsóbb áron kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

villamos világítás

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítést, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb áron melletti.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

81

Egész éjjel ügyeletos szolgálat.

Baross-utca 60. számú ház földszintjén két szoba, konyha és mellékhelyiségekből álló lakás 1910 évi

november 1-től kiadó

Értekezni lehet Polgári Takarékpénztárnál, Kossuth-u. 4. sz.

Őszi idény

beköszöntése alkalmával felhívjuk a t. vásárló közönség figyelmét

helyi gyártmányainkra,

melyek csak fiók üzletünkben jutnak eladásra **szabott egységáron** mellett.

Moskovits Farkas és Társa cipőgyár R.-T. Nagyvárad.

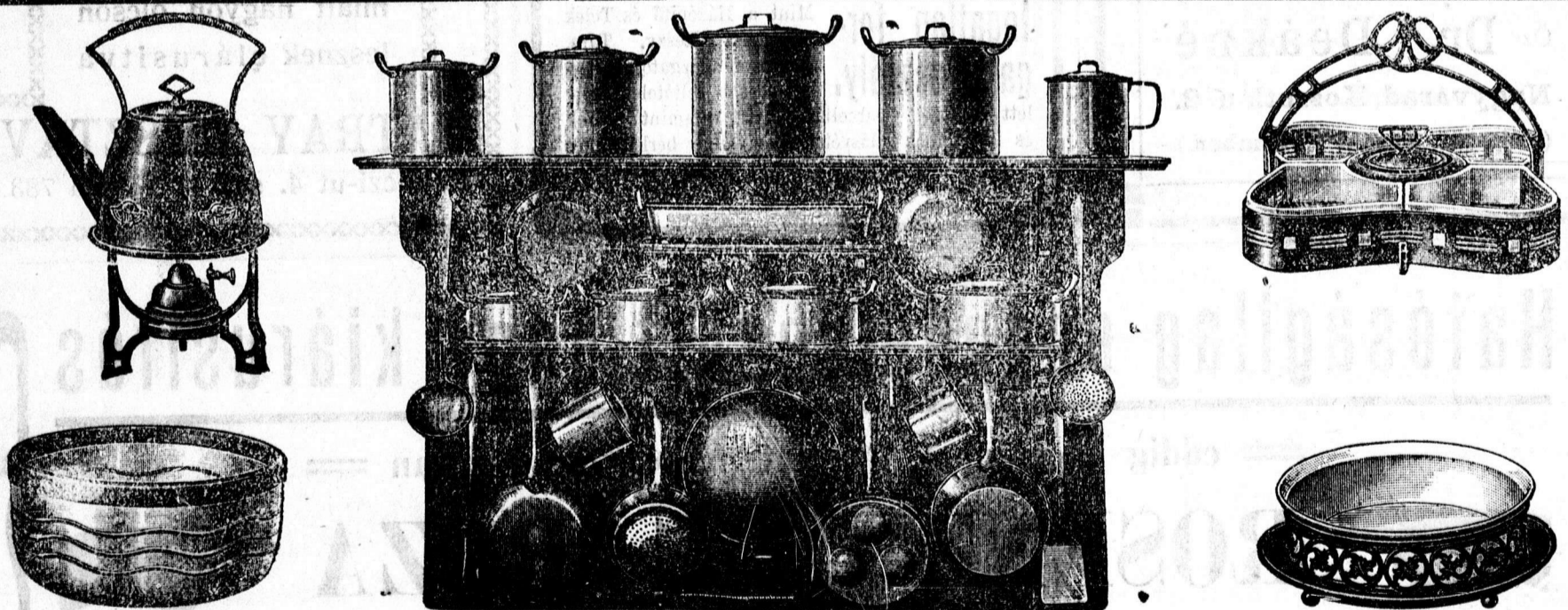
Központi fiók üzlet:

Kossuth-utca gyár épület.

II. fiók üzlet:

Rákóczi-ut Bazar épület.

Vidéki megrendelések pontos és gyors ellátást nyernek.

Modern konyhaberendezések és háztartási különlegességek.

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Telefon helyben és vidéken 390.